

क्युरिओसिटी एक्सप्रेस

माहे : मार्च २०११

मासिक पत्रिका

पृष्ठ क्र. १

या अभ्यासात येरळ्या सेंटमध्ये या आणि खालील गोष्टींचा अनुभव करा...

- विज्ञान खेळ विभाग ● अपारंपारीक उर्जा व उपयोग
 - पाण्यातील खेळ ● विज्ञान बाग ● आकाश दर्शन
 - छंद कार्यशाळा विविध प्रकल्पांची माहिती.
- विज्ञानेश्वरी-विज्ञान खेळणी,
CDS आणि पुस्तकांचे भांडार.

संपर्क : येरळा प्रोजेक्टस् सोसायटी, सांजली.

▶ असे कां ?

■ प्रश्न - क्युरिओसिटी सेंटर मधील साबणाचे फुगे हे उपकरण आहे. त्यातील साबण-पाणी कसे तयार केले आहे. ?

उत्तर - सामान्य पाण्याची पृष्ठीय ताण निर्माण करण्याची क्षमता खूप कमी असते. त्यासाठी बाजारात उपलब्ध असलेल्या द्रवरूप साबणाचा उपयोग करणे सोयीचे होते. क्षारयुक्त पाणी असल्यास साबणाचा फेस होत नाही. त्यासाठी

पाणी उकळून किंवा आधुनिक पध्दतीने जाळून घेतल्यास उत्तम परिणाम होतो. तसेच भांडी घासण्याचे द्रवरूप साबण (उदा. प्रिल, व्हील)

या यंत्रातून सोने दोनान

■ प्रश्न - जत परिसरामध्ये जत्रा सामान्यतः एप्रिल १ मे महिन्यातच का असतात ?

उत्तर - आपल्या जतभागामध्ये साधारणतः जीवनशैली ही शेतीप्रधान असून बहुतेक शेती ही कोरडवाहू आहे. फेब्रुवारी - मार्च अखेर शेतीतील सुगीची कामे संपलेली असतात. त्यामुळे घरात अन्नधान्य व पैसा आलेला असतो. साधारणतः मराठी महिन्यानुसार फाल्गुन महिन्यात सर्व कामे संपवून शेती व्यवसायिक मोकळे झालेले असतात. चैत्री पाडव्यापासून सामान्यात सण, उत्सव, जत्रा व ऊरुस यांस सुरवात होते. त्यातून मनोरंजन, नातेवाईकांच्या भेटी, धार्मिक कार्यक्रम यासाठी वेळ देणे कुटूंबाला शक्य असते. नविन वर्षाचे नियोजन करताना आपले शरीर व मन उत्साहात असणे हे गरजेचे आहे. पुढे येणारे दोन महिने कडक उन्हाचे व पाणी टंचाईचे असतात. अशा वेळी धार्मिक कार्यक्रम व आत-स्वकियांच्या सहवासात आनंदात जीवन

या अंकात... ▶ असे कां ? ▶ प्रकीर्णित
▶ परस्परबाण ▶ चककूली

घालवणे यासाठी जत्रा, उरुस यासारख्या कार्यक्रमांचे नियोजन असावे. कारण स्थानिक हवामान, पर्यावरण आणि रोजचे जीवन यांचा खूप जवळचा संबंध आहे म्हणून वर्षानुवर्षे असे कार्यक्रम होत असतात.

■ प्रश्न - नाकातून रक्त येणे, डोळे जळजळणे असे उन्हाळ्यातच कां घडते ?

उत्तर - उन्हाळ्यात सुर्याच्या उष्णतेची तीव्रता वाढल्याने हवा गरम होते. ही गरम हवा श्वासावाटे नाकातून जाताना नाकाचा आतील भाग कोरडा होतो. ज्याप्रमाणे ओल्या जमिनीवर कडक ऊन पडण्यास जमिनीला तडे जातात व तेथिल बारीक केशवाहिन्या फुटतात व रक्तस्त्राव सुरु होतो. डोळ्यावर, नाकावर, पाणी मारल्याने किंवा कांधासारख्या पदार्थांचा उग्रवास घेतल्याने ही कोरडी पडलेली कातडी ग्रंथीस्त्रावामुळे ओली होते त्यामुळे रक्तस्त्राव थांबतो.

डोळ्यांना देखील गरम वायामधून येणाऱ्या मातीच्या कणामुळे इजा होते. व तेथेही बारीक रक्तवाहिन्या फुटून डोळे लाल होणे किंवा डोळ्यातून पाणी येणे, डोळे चिकटणे असे परिणाम दिसतात. अशावेळी डोळे पाण्याने स्वच्छ धुवावेत. त्यावर ओल्या कापडाच्या घड्या ठेवाव्यात. उन्हातून फिरताना गॉगलचा वापर

करावा. तसेच नाक व कान रुमालाने झाकून घ्यावेत. केळीच्या साली डोळ्यावर ठेवाव्यात व सतत

फिरताना कांदा जवळ बाळगावा.

► परसबाग लाभार्थी

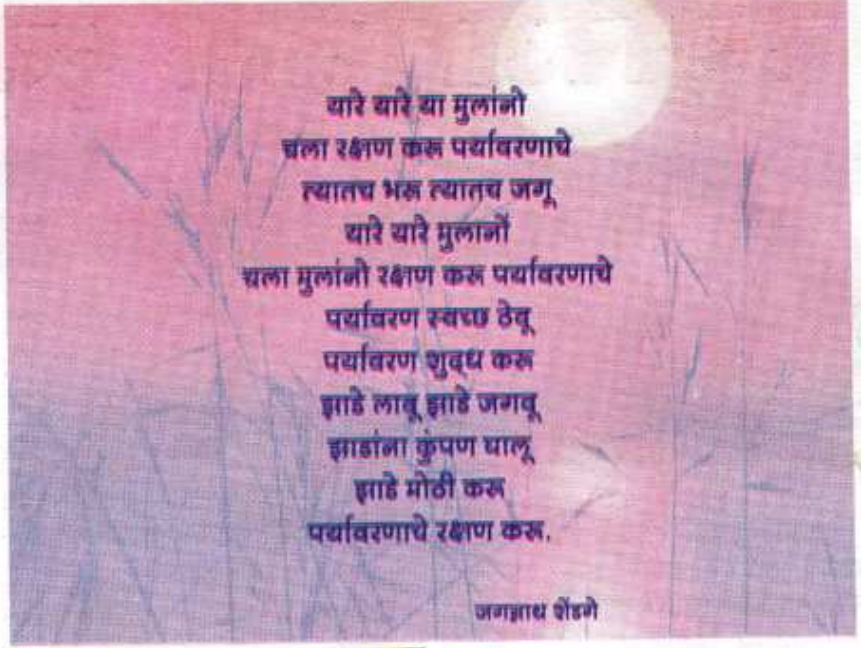

द्वारकाबाई हणमंत सरगरे - लवंगा

या दोन वर्षांपासून आपल्या किचन गार्डन प्रकल्पामध्ये सहभागी आहोत. त्यांनी संस्थेमार्फत दिली जाणारी सर्व प्रशिक्षणे पूर्ण केलेली असून त्याचा प्रयोग त्या स्वतःच्या परसबागेत करतात. त्यांच्या परसबागेत पालेभाज्यांमध्ये मधी, शेंपू, कांदापात, पालक, तांदुळजा, या भाज्या घेतल्यातर वेलवर्जीय भाज्यांमध्ये दोडका, पडवळ, कारले या भाज्या व फळभाज्या भाज्या व फळभाज्या भाज्यांमध्ये भेंडी, गवार फळझाडेमध्ये पपई, पेरू, असे अनेक प्रकार त्यांच्याकडे पाहायला मिळतात. त्यांना परसबागमूळे बाहेरून आणावा लागणारा भाजीपाला आणणे वाचले शिवाय जवळपास बाजारच नाही १० ते १२ कि.मी. वर ठरावीक बाजार भरतो तसेच त्यांनी परसबागेत कोरफड, सबजा, तूळस, यासारख्या औषधी वनस्पती ही लावल्या आहेत. शिवाय ट्रेनिंगमध्ये आयुर्वेदिक वनस्पतीपासून औषधांचे घरगूती उपचाराही त्या शिकून आजूबाजूच्या महिलांना पुरुषांना करतात उदा. कारल्याच्या पानांचा रस मधुमेही रुग्णांसाठी दाढ-दातदुखीसाठी कच्च्या पपईचा चिक यासारखेप्रयोग करतात.

श्री. दाशाळ बी. एम. फिल्ड सुपरवायझर

पर्यावरण

यारे यारे या मुलांनी
चला रक्षण करू पर्यावरणाचे
त्यातच भरू त्यातच जगू
यारे यारे मुलांनी
चला मुलांनी रक्षण करू पर्यावरणाचे
पर्यावरण स्वच्छ ठेवू
पर्यावरण शुद्ध करू
झाडे लावू झाडे जगवू
झाडांना कुंपण घालू
झाडे मोठी करू
पर्यावरणाचे रक्षण करू.

जगन्नाथ शेंडगे

► मनोगत

माझे नाव सुशांत महादेव पवार मी कधीही आई-वडिलांची कमतरता जाणवली इ. नववीमध्ये शिकत आहे.मी लहान असताना नाही. आज मी येरळा संस्थेच्या स्कूल ऑफ प्रोग्रेसिव्ह (स्कोप)

जालीहाळ बु.॥ या शाळेत इ. ९ वी च्या वर्गात शिकत आहे. आमची शाळा डि डि ट ल असल्यामुळे मला इथे भरपूर विषयांचे तसेच संगणकाचेही भरपूर ज्ञान मिळाले. या शिक्षणाचा मला माझ्या भावी आयुष्यात नक्कीच उपयोग होईल. मला हे

जेव्हा माझे आई-वडील वारले तेव्हा मला कुणाचा आधार नव्हता, व माझ्या शिक्षणाचीही सोय नव्हती. येरळा प्रोजेक्टस सोसायटी ही संस्था अनाथ गरजू मुलांना मदत करते, त्यांच्या शिक्षणाची सोय करते हे मला समजले. आणि मग याच संस्थेच्या बालसदन (कमळापूर, ता. खानापूर जि. सांगली) या ठिकाणी मी राहू लागलो. माझ्या शिक्षणाची, राहण्याची सोय झाली. तसेच माझी संपूर्ण जबाबदारी संस्थेने घेतली. कमळापूरमधील सगळ्या लोकांनी मला माया दिली. विशेषतः नामदेव भाऊंच्यामुळे मला

सर्व चांगले ज्ञान मिळवून देण्यात येरळाचा सिंहाचा वाटा आहे.

आज मी अनाथ असूनही येरळामुळे इतर मुलांच्याप्रमाणे चांगले शिक्षण घेऊ शकतो व सुस्थितीत राहू शकतो. येरळात मला कधीही पोरकेपणा जाणवत नाही इतके प्रेम मला इथल्या प्रत्येक व्यक्तीकडून मिळते. माझे शिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर कदाचित मी येरळातून बाहेर पडेन परंतु आयुष्यभर मी येरळाचा ऋणी राहीन जसे प्रत्येक मुले आपल्या आई-वडिलांचा असतात.

८ मार्च जागतिक महिला दिन

माझी आई, ताई, आत्या, मावशी, आजी, काकू, वहिनी, माझी, सोनुली अशा असंख्य रुपांमधून मातृत्वाची, कर्तृत्वाची जबाबदारी निष्ठेने पार पाडत असलेल्या तमाम स्त्रियांना महिला दिनाच्या मनःपूर्वक हार्दिक शुभचछा

थोडसं या दिवसाविषयी, जागतिक महिला दिन ८ मार्चलाच का साजरा करतात. १९०८ साली ८ मार्च या दिवशी न्युयॉर्क मधील हजारो स्त्रि कामगार आपल्यावर होणारा अन्याय दूर करण्यासाठी, स्वतःच्या सुरक्षिततेसाठी व मतदानाच्या हक्कासाठी रस्त्यावर उतरल्या. आपल्या मागण्या त्यांनी समर्थपणे मांडल्या. या महिलांच्या ऐतिहासिक कार्याची, धाडसाची आठवण म्हणून क्लास झेटकिन हिने १९१० मध्ये ८ मार्च हा महिला दिन म्हणून घोषित करावा असा ठराव मांडला. भारतात पहिला महिला दिन ८ मार्च १९४३ ला साजरा करण्यात आला. युनो या संघटनेने १९७५ हे जागतिक महिला वर्ष म्हणून घोषित केले.

बदलत्या जगाबरोबर महिलांचे प्रश्नही बदलत आहेत ते सोडवण्यासाठी ती अखंड झगडत आहे. पण ते प्रश्न कितपत सुटले? या प्रश्नाचे उत्तर मिळणे कठीण आहे.

परवा बोलता बोलता मी माझ्या नवऱ्याला सहज विचारलं अहो जागतिक महिला दिन जसा साजरा करतात तसा

जागतिक पुरुष दिन जसा साजरा करतात तसा जागतिक पुरुष दिन का साजरा करत नाहीत. ते पटकन बोलले पुरुष दिन रोजच असतो महिलांना वाईट वाटू नये म्हणून वर्षा

तून एकदा महिला दिन साजरा करतात, त्यांच उत्तर ऐकून सगळे हसले पण माझ्या डोक्यात मात्र विचारांच चक्र सुरु झालं. खरच की, पुरुष मुक्त असतो, जीवनातले अनेक निर्णय स्वतः होतो, जगण्यासाठी शक्यतो त्याला दुसऱ्यावर अवलंबून रहावं लागत नाही. आणि म्हणून तो स्वतःला स्वतंत्र समजतो

पण स्त्री स्वतःला स्वतंत्र समजत नाही. कारण तिला अजून स्वातंत्र्यच मिळाल नाही. पुरुषजातीच्या तीन रुपाभोवती तिचं अस्तित्व फिरत राहत अन् शेवटी संपून जातं - पिता, पती आणि पुत्र

२१ व्या शतकातील स्त्री स्वतंत्र आहे असे आपण म्हणतो, जर स्त्रीला स्वातंत्र्य मिळालं असतं, ती आज आमुची एखादी भगिनी हुंड्यासाठी पेटली नसती, आज एखादी तरुणी एकतर्फी प्रेमातून तंदूरी भट्टीत भाजली गेली नसती, आज एखादी चिमूकली आपल्या मामाकडूनच बलात्काराची शिकार झाली नसती. पूर्वीपासून स्त्रीला बुद्धीहीन ठरवून समाजात दुय्यम दर्जाच मिळाला आहे.

पुरुषाला ती दासी अथवा एक उपभोगाची वस्तू वाटते. प्राचीन काळी अनेक बुद्धीमान स्त्रीया होवून गेल्या (लोपामुद्रा, गार्गी इ.) त्यांना स्वतःचे विचार, मतं आचरण्याचे व स्वतःचा जीवनसाथी निवडणे (स्वयंवर) अधिकार होते. त्यानंतर मध्यकाळात उदरनिर्वाहासाठी पुरुष बाहेर पडला आणि चूल व मूल ही चौकट स्त्रीसाठी आखून गेला. तेंव्हापासून अनेक वर्षे त्या चौकटीत स्त्री गुरफटून गेली. गुदमरत राहिली. तिच्या मानसिक

आणि शारीरिक छळाला याच काळात सुरुवात माली. बालविवाह, सतीची चाल, अज्ञान लाम्बी, लाचारी यांनी ती खचून गेली. अनेकजण स्त्रीची ही विटंबना उघड्या पोळ्यांनी बघत होते, पण तिची आर्तकिंकाळी आणाच्याही हृद्यापर्यंत पोहचत नव्हती.

पण, शेवटी एक सुवर्ण पर्व उजाडल. राजा राममोहन रॉय, म. फुले, शाहू महाराज इ. अनेक युगपुरुषांनी स्त्रीच्या पारतंत्र्याच्या अखंड जोखला तोडण्यासाठी समाजाबरोबर अखंड लढा दिला. विधवा विवाह, सतीबंदी, मुलींचे शिक्षण, साक्षरता व स्वावलंबन यातून स्त्री अल्पमत होत गेली. अनेक तेजस्वी ज्योतीनी अज्ञानाबरोबर जगाला उजळवून टाकलं. त्यात महावर्जुन नाव घ्यावसं वाटतं ते, अहिल्याबाई, माबाई रानडे, आनंदीबाई जोशी, सरोजिनी कायडू, विजयालक्ष्मी पंडीत, मदन तेरेसा, इंदिरा गांधी, किरण बेदी, कल्पना चावला, पुनिता विल्यम्स, पी.टी. उषा, सानिया मेहता, लक्ष्मी पाटील या आणि अशा असंख्य स्त्री रत्नांच.

आजची स्त्री पुरुषाच्या खांद्याला खांदा लावून सर्व क्षेत्रात कार्य करतेय. आपल्या बुद्धीच्या, शक्तीच्या जोरावर तीन अनेक सीमा पादाक्रांत केल्या आहेत. प्रत्येक क्षेत्रात ती सर्वोच्च पदी पाहोचली आहे. नोकरीच्या ठिकाणी, उच्च पदावर कार्य करत असताना तिला तोंड द्याव्या लागणाऱ्या घटना, अडचणी बघितल्या की स्त्री स्वतंत्र झाली म्हणणं धाडासाचंच ठरेल.

पुरुषाच्या बरोबरीनं चालण्यासाठी, समाजात मानाचं स्थान मिळविण्यासाठी, स्वतःची स्वप्नं पूर्ण करण्यासाठी आजची स्त्री

अखंड झगडतेय अन् स्वतःचं अस्तित्व निर्माण करण्यासाठी तिला झगडाव लागतयं ते कोणत्या ना कोणत्या ती स्त्रीशीच. कारण सुनेचा जाच करणारी सासू एक स्त्रीच असते. हुंड्यासाठी जाळणारी सासूच असते. एखाद्या अज्ञान मुलीलाही वाईट मार्गाला लावणारी एखादी स्त्रीच असते. हुंड्यासाठी जाळणारी सासूच असते. एखाद्या अज्ञान मुलीलाही वाईट मार्गाला लावणारी एखादी स्त्रीच असते. सुनेने नोकरी केलेली माझ्या घरात चालणार नाही हे निश्चून सांगणारी एक स्त्रीच असते. मुलीला शिक्षणासाठी बाहेरगावी पाठवताना आड येणारी एक स्त्रीच असते. पोटातील मुलीची हत्या करण्याचा सल्ला देणारी ही एक स्त्रीच असते. आज स्त्रीला स्वतःच्या स्वातंत्र्यासाठी एखाद्या स्त्रीशीच संघर्ष करावा लागतोय ही एक मोठी शोकांतिका आहे.

स्त्री स्वतंत्र झाली असं म्हणता येईल पण केव्हा, जेव्हा आपल्या समोरील अडचणी सोडवताना किंवा आयुष्यातला कोणताही महत्वाचा निर्णय घेताना स्त्री असल्याचा आपल्याला पश्चाताप होणार नाही तेंव्हा.

सध्या तरी स्त्री स्वातंत्र्याचा विचार थोडासा बाजूला ठेवूया. आणि जगाने दिलेला एक हक्काचा दिवस आपण सगळ्या मिळून आनंदाने, मुक्तपणे जगू या. निदान या दिवशी तरी आपल्याला जे जे आवडतं, तेच करू या, स्वतःची स्वप्नं, स्वतःच्या इच्छा पूर्ण करण्याचा थोडासा

प्रयत्न करू या !

धन्यवाद !!

सौ. सुजाता होनमोरे
(सहशिक्षक, स्कोप)

► पाककृती

कोथंबिर वडी :

साहित्य : आपल्याकडे मिळणारी कोथंबिर, पाव किलो बेसन, बाजरी पीठ पाव किलो गव्हाचे पीठ पाव किलो, फोडणीसाठी जिरे, कडीपत्ता, मोहरी, हिंग चवी पुरतं मीठ व लाल तिखट.

प्रमाण : ५ व्यक्तीसाठी वरील सर्व पीठे पाव किलो घेणे व एक मोठी पेंडी घुऊन चिरलेली कोथंबिर फोडणीसाठी जिरे, कडीपत्ता, मोहरी, हिंग चवी पुरतं मीठ व लाल तिखट.

कृती : एक मोठी पेंडी घुऊन चिरलेली कोथंबिर घेवुन त्यामध्ये पाव किलो बेसनपीठ, बाजरी पीठ पाव किलो व गव्हाचे पीठ पाव किलो, तिखट हवं असेल त्याप्रमाणे नंतर चवी पुरतं मीठ घालून सर्व एकत्र मळून घेणे. अबूवडीप्रमाणे रोल करणे, एका भांड्यात पाणी उकळण्यास ठेवून त्यावर रोल ठेवलेली चाळण ठेवणे. नंतर थंड झाल्यावर वड्या कापून कढईत थोडसं तेल जिरे मोहरी हिंग कडीपत्ता घालून वड्या कुरकुरीत भाजणे करणे.

भारती पाटील (जालीहाळ)

प्रकाशक / संपादक :- सौ. अनुराधा कुंटे,
येरळा प्रोजेक्टस् सोसायटी, सांगली.
मुद्रक:सहाद्री ऑफसेट सांगली/२३२१५७७

संपर्क : **येरळा प्रोजेक्टस् सोसायटी,**

मिरज रोड, टाटा पेट्रोल पंप जवळ गेस्ट हाऊस,

विश्रामबाग सांगली.

फोन : (०२३३) २६७५९९८, २६७९३९८

फॅक्स : (०२३३) २६७०७२२

web site : www.yerala.org Email : yeralaproject@dataone.in

Book-Post

To,